

Hur kan Sverige förenkla och minska företagens uppgiftslämnande?

**Oppgaveregistret - en norsk modell för
samordning och effektivisering av företagens
uppgiftslämnande till myndigheter**

September 2008

Hur kan Sverige förenkla och minska företagens uppgiftslämnande?

Bakgrund

Företagen i Sverige idag har att följa merparten av ca 1300 lagar, 2300 förordningar samt drygt 8 000 föreskrifter och allmänna råd. Kostnaderna för detta är betydande och enbart företagens administration av det statliga regelverket uppgår till 100 miljarder kr/år (NUTEK 2008). En del av detta regelverk innebär att företagen ska lämna uppgifter till olika myndigheter om sin verksamhet.

År 2005 gjorde NNR en sammanställning över omfattningen av företagens uppgiftslämnande. Den visade att 90 myndigheter årligen kräver in 94 miljoner blanketter av företagen, en ökning med 29 procent jämfört med situationen 1999 då Statskontoret gjorde en sammanställning. Sammanställningen 2005 visade också att samordningen mellan myndigheterna vid inhämtande av uppgifter från företagen var begränsad och att enhetliga elektroniska lösningar saknades hos de flesta myndigheterna. De myndigheter som sammantaget har flest antal uppgiftskrav på företagen är (i fallande ordning) Skatteverket, Tullverket, Riksbanken, Bolagsverket och Statistiska Centralbyrån (SCB).

SCB tillsammans med 25 andra sk statistikansvariga myndigheter är de som samlar in uppgifter för statistikändamål som ligger till grund för den officiella statistiken. NUTEK har mätt företagens kostnader för vissa delar av detta uppgiftslämnande, vilka uppgår till ca 300 miljoner kr (NUTEK 2008). SCB står idag för 90 procent av dessa kostnader.

Flera företagare och företagorganisationer liksom myndigheterna själva vittnar om att det finns en samordnings- och förenklingspotential rörande företagens uppgiftslämnande. Det är idag mycket svårt för företagen och myndigheterna själva att få en överblick över vilka myndigheter som ställer krav på uppgiftslämnande och vilken typ av uppgifter som begärs in. Samma eller snarlika uppgifter efterfrågas flera gånger av olika myndigheter. Vidare är informationskraven inte alltid anpassade efter hur och när företagen själva lättast kan ta fram dessa uppgifter. Myndigheterna har dessutom inte alltid översikt över varandras uppgifter och får inte heller utbyta informationen med varandra utan vidare.

Statistikområdet skiljer sig från övriga områden på så vis att uppgiftslämnarkravet helt ligger vid sidan av företagens löpande verksamhet. Det innebär att väldigt få företag skulle lägga någon tid på statistikinsamling om det inte var för att det föreligger uppgiftsskyldighet. Uppgiftslämnande i

allmänhet och statistikinsamling i synnerhet ligger därför högt på företagens "irritationstopp" över krångliga regler.

Ovan beskrivna problembild gör att en förenkling och samordning av företagens uppgiftslämnande till statliga och kommunala myndigheter är angeläget. Såväl staten och kommunerna som företagen har mycket att vinna på att en förenkling kommer till stånd. En förenkling av uppgiftslämnandet svarar också väl mot regeringens mål om att minska företagens administrativa kostnader med 25 procent till 2010.

För drygt tio år sedan var situationen i Norge nästan densamma som i Sverige idag. Den norska regeringen beslöt därför 1997 att inrätta ett uppgiftslämnarregister där uppgifter ska finnas om vilka uppgiftslämnarkrav som ställs på företagen samt vilka myndigheter som ansvarar för/kräver in dessa. Registret, Oppgaveregistret, blev en stor framgång i Norge och har inneburit avsevärda förenklingar för företagen. NNR besökte därför i augusti 2008 den myndighet i Norge som ansvarar för driften av Oppgaveregistret-Brønnøysundregistrene. I detta PM redogörs kort för hur det norska registret fungerar och vilka uppgifter det har. Vidare ges några kommentarer om ett liknande register i Sverige.

Oppgaveregistret i Norge

Funktion och uppgifter

Oppgaveregistrets huvuduppgift är att arbeta för att minska bördan för det enskilda företaget och statsförvaltningen genom att samordna och förenkla uppgiftslämnarkraven på näringslivet. Själva registret är ett metadataregister som innehåller information om *vilka uppgifter* som efterfrågas av *vilka myndigheter*. De uppgifter som företagen lämnar in återfinns hos de olika myndigheterna, vilka har att utbyta och samordna dessa med varandra under överinseende av Oppgaveregistret innan de begär in nya eller ytterligare uppgifter från företagen. Oppgaveregistret har fyra viktiga funktioner inom ramen för sin huvuduppgift; samordning, information, definition och remissinstans.

- Samordningsfunktionen innebär att uppgifter som ska hämtas in från företagen samordnas, där så är möjligt, med befintliga uppgifter som finns hos olika myndigheter så att ex dubbelrapportering undviks. Konkret innebär detta att registret går igenom uppgiftskraven och ser om inte redan lämnade uppgifter kan användas. Vidare innebär samordningsfunktionen att det som efterfrågas görs mer enhetligt mellan myndigheterna, att tidpunkt, frekvens och population överensstämmer och effektiviseras liksom utformningen av frågorna. Hur samordning ska ske avgörs av Oppgaveregistret och berörda myndigheter genom analyser och aktivitetsplaner i de enskilda fallen.

- Informationsfunktionen innebär bl a att såväl företag som myndigheter kan få tillgång till värdefull information om själva uppgiftslämnandet, ex vilka uppgiftskrav företagen under vissa förutsättningar kan bli ålagda, vilken uppgiftsplikt som gäller för olika typer av verksamhet, vilken uppgiftsplikt som gäller för det enskilda företaget, beräknad tidsåtgång för dessa uppgiftskrav och vilka myndigheter som fått tillgång till inlämnad information. Praktiskt sker detta genom att företaget skriver sitt organisationsnummer via webben och får då besked om vilka undersökningar som måste besvaras under året och när.

- Definitionsfunktionen innebär att Oppgaveregistret arbetar med att göra det som efterfrågas mer enhetligt med avseende på bl a variabler och tidpunkter, vilket leder till minskade uppgiftskrav och enklare tolkning. Oppgaveregistret har även en rådgivningsfunktion vid själva utformandet av frågorna och blanketterna.

- Oppgaveregistret är remissinstans för de lagar, förordningar och föreskrifter som tas fram och som innehåller krav på uppgiftslämnande. Registret lämnar också förenklingsförslag till regeringen varje år.

För att uppgiftslämnarpliktiga informationskrav ska registreras i Oppgaveregistret krävs att de omfattar näringsidkare, att kravet kommer från en statlig myndighet, att kravet finns i offentlig rätt (lag, förordning eller föreskrift) samt att det innehåller standardiserad/strukturerad information.

Myndigheterna är skyldiga att ta en förhandskontakt med Oppgaveregistret när de planerar att begära in nya informationskrav från företagen eller förändra redan befintliga krav. De har vidare skyldighet att anmäla nya och förändrade informationskrav med uppgiftslämnarplikt till registret. Förslagen till föreskrifter som innehåller krav på uppgiftslämnande måste också remitteras av myndigheterna till Oppgaveregistret. Vidare är myndigheterna skyldiga att samordna sin uppgiftsinhämtning där så är möjligt.

Närings- och Handelsdepartementet är ansvarigt departement för Brönnsundregistrene som administrerar Oppgaveregistret. Knutet till departementet finns ett brukarråd bestående av representanter från näringslivet och ett s k samordningsråd. Brukarrådet har en rådgivande funktion bl a i förhållande till samordningsarbetet och kan ta egna initiativ. Samordningsrådet är ett interdepartementalt expertorgan som används i de fall enighet om samordning inte kunnat nå mellan fackmyndigheten och Oppgaveregistret. (Till dags dato har samordningsrådet inte behövts kallas in).

Uppgiftslämnarbörda, kostnader och vinster

Genom oppgifterna i Oppgaveregistret kan det måtas på vilket sätt företagen, enskilt och i aggregerad form, belastas. Registret måter två typer av ”börda”

- Börda vid återkommande undersökningar: minuter per undersökning * antalet oppgiftslämnare * frekvensen (antalet oppgiftslämnartillfällen)
- Börda vid hendelsestyrda undersökningar: minuter per undersökning * antalet oppgiftslämnare * gjomsnittligt antal undersökningar per oppgiftslämnare

Vid utgången av 2007 fanns 730 registrerade undersökningar/blanketter i Oppgaveregistret vilket motsvarar en oppgiftslämnarbörda på 4772 årsarbetskrafter. Sedan 1998 har oppgiftslämnarbördan minskat med 1200 årsarbetskrafter. Under samma period ökade oppgiftslämnarbördan med 169 årsarbetskrafter. Knappt hälften av undersökningarna/blanketterna, 47 procent, finns i elektronisk form.

Reduktionen i antalet årsarbetskrafter över tid beror bl a på en ökad återanvändning av myndighetsdata, att inrapporteringstidpunkter koordinerats, minskat antal blanketter, större användning av varandras (myndigheternas) data, elektronisk rapportering samt direktutskrifter/rapportering från de enskilda företagens administrativa system.

Totalkostnaden för oppbyggnaden och driften av Oppgaveregistret 1997 oppgick till elva millioner NOK, varav fem millioner NOK utgjorde utveckling av IT-systemet. Driften av systemet oppgick till ca två millioner NOK (fyra årsarbetskrafter). Med dessa resurser tog det ca två år att bygga opp registret. Den tunga biten förutom att finna en systemløsning var kartläggningsfasen av samtlige informationskrav. Närings- och handelsdepartementet skickade ett brev till övriga departement med information om kartläggningsarbeidet samt oppdrog åt dem att identifera samtlige informationskrav inom sitt eget kompetensområde och hos underliggende myndigheter. Departementen vidarebefordrade sedan dessa oppgifter till Oppgaveregistret, hvilket kontaktade alle departement og myndigheter for en grundligare genomgang rörande tidsplan, registreringar og avgransninger. Kartlæggingen (april 1996-nov 1997) omfattede 14 departement og 41 myndigheter.

Sekretess

De sekretessregler som gjaldte da Oppgaveregistret skapades utgjorde ett hinder for att öka återanvändningen av oppgifter mellom myndigheterna. En generell bestämmelse om brytande av sekretess infördes därför i oppgaveregisterloven samtidigt som vissa speciallagar ändrades for att

oppgaveregisterloven skulle ges företräde. När lagen antogs gjordes ca 70 ändringar i reglerna om tystnadsplikt myndigheterna emellan. En viktig begränsning kvarstod, att endast myndigheter som själva har stöd i författning för att hämta in en motsvarande uppgift direkt från företaget kan få tillgång till denna uppgift hos en annan myndighet. Denna begränsning gjordes bl a med hänsyn till den personliga integriteten. Vidare innehåller oppgaveregisterloven en särreglering angående officiell statistik och Norges motsvarighet till SCB (SSB). SSB är inte undantaget från skyldigheten att anmäla uppgiftskrav till Oppgaveregistret eller samordna sitt uppgiftsinhämtande, däremot undantas myndigheten från att lämna information ur sina register (vilket övriga myndigheter måste).

AltInn

Altinn är en internetportal som är knuten till Oppgaveregistret. Genom portalen kan företag och privatpersoner lämna uppgifter till myndigheterna och hämta blanketter och information. Portalen tillkom 2003 genom ett samarbete mellan den norska skattemyndigheten, SSB och Brønnøysundregistrene. Idag är mer än 120 blanketter tillgängliga via AltInn. Företagen kan fylla i uppgifter direkt i AltInn men även föra över uppgifter via sina egna IT system. Blanketterna som finns på AltInn innehåller även förhandsifyllda uppgifter där så är möjligt vilket sparar tid för företagen som fyller i blanketten. Det finns idag en politisk målsättning i Norge att myndigheterna ska anpassa sina system och blanketter för uppgiftsinhämtning så att deras uppgiftsinhämtande kan ske via AltInn.

Ett svenskt uppgiftskravregister

Behovet av en svensk motsvarighet till Oppgaveregistret är stort. Ett register skulle effektivisera såväl företagens uppgiftslämnande som alla myndigheters informationshantering. Den norska modellen har visat sig fungera mycket bra och är väl lämpad införa i Sverige. Sverige har dessutom än mer att vinna på ett register då det idag finns så många som 90 myndigheter (att jämföra med Norges 41) som kräver in information av företagen, varav 26 är statistikansvariga myndigheter.

En utredningsprocess och etablering av ett svenskt uppgiftskravregister skulle kunna gå ganska fort. Frågan om att inrätta ett sådant register har redan utretts en gång, 2001, av dåvarande Patent- och registreringsverket (PRV) som presenterade en rapport. Vidare finns nu i Norge en väldokumenterad erfarenhet av vilka vinster och kostnadsbesparingar Oppgaveregistret inneburit för företagen och staten under de tio år det varit i bruk. För att överhuvudtaget kunna skatta den fulla potentialen av vad ett register skulle innebära i Sverige (i form av samordning och dubbelrapportering m.m.), krävs en kartläggning av samtliga informationskrav som omfattar företagen samt vid vilken tidpunkt och hur ofta informationen lämnas. En del av dessa informationskrav har

redan idag identifierats och kvantifierats genom NUTEKs mätningar av företagens administrativa kostnader. Sammantaget talar detta för ett snabbt och smidigt genomförande.

Aspekter värda att lyfta fram vid ett ev. genomförande är förutom sekretessfrågan (som PRVs utredning lämnar förslag om) registrets förhållande till regelrådet, samrådsförordningen (1982:668) och till övriga svenska "företagsregister".

Regelrådet ska granska utformningen av förslag till nya och ändrade regler som kan få effekter av betydelse för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Det ska vidare ta ställning till om regelgivarna genomfört föreskrivna konsekvensutredningar och bedöma om nya och ändrade regler utformas så att de uppnår sitt syfte på ett enkelt sätt till en, relativt sett, låg administrativ kostnad för företagen. Regelrådets uppgifter innebär att sålunda att föreskrifter som innehåller informationskrav/uppgiftskrav på företagen ska granskas. Denna uppgift sköts av Oppgaveregistret i Norge vad avser uppgiftslämnarfrågor och är nödvändig för att kunna genomföra uppdraget om samordning.

Samrådsförordningen (1982:668) reglerar myndigheternas samråd med näringslivet (och kommuner) innan myndigheten beslutar om en ny blankett eller formulär. Det är idag upp till varje enskild myndighet att ha samråd med näringslivet. Norge saknar idag den svenska motsvarigheten till formellt samrådsförfarande med näringslivet om uppgiftslämnande.

Brönnöysundregistrene är som beskrivits ovan den myndighet som ansvarar för Oppgaveregistret. Myndigheten har även andra register som är nödvändiga att ha tillgång till för att Oppgaveregistret ska fungera smidigt, exempelvis företagsdataregistret och räkenskapsregistret. I Sverige är motsvarande register utspridda på olika myndigheter.

När Oppgaveregistret belstutades om i Norge var målsättningen att kommuner och landsting ska omfattas på sikt. Detta är en fråga som även bör beaktas i Sverige.

Medverkande

Författare

Andrea Femrell, Näringslivets Regelnämnd

Näringslivets Regelnämnd

Näringslivets Regelnämnd, NNR, är en ideell förening som jobbar för färre och enklare företagsregler samt att minimera företagens uppgiftslämnande. Föreningen har 14 näringslivsorganisationer som medlemmar, vilka representerar 300 000 företag. För mer information om NNR besök www.nnr.se.

Näringslivets Regelnämnd, NNR
Box 55695
102 15 Stockholm
Telefon: 08-762 70 90
E-post: info@nnr.se
Hemsida: www.nnr.se